K 1029

ENSV Pedagoogika Teadustöö Uurimise Instituut
SAADUD
100 1960 a.
375

Lühike ülevaade Vigala-Pärnu 6 klassilisest koolist 1919.–1922. a.

2360

1. Vigala Pärnu 6-kl. algkoolis Läänemaal töötasin õpetajana 1919.–1922. a. kevadeni.
2. Kooli asutamise aastat ei tea, samuti kõike muud sellesse puutuvais küsimustes, Ei tulnud nagu meeldigi nüid asju sel ajal küsida. Teab ainult nüpalju, et see kool olevat varem asetsenud teises kohas, põlenud aga maha ja siis ehitatud uuele kohale Vigala keskusse, vallamaja lähedale. Varsti peale minu sealt lahkumist 1922. kevadel, ei mäleta, kas aasta või paar hiljem, põles ka see maja suvel maha, ehitati aga kohe uuesti üles, ja jällegi uuele kohale, nüüd juba kolmandale „Polsi" männikusse ja palju suurem endisest. Praegu on see vist Vigala-Pärnu 8-kl. kool või koguni keskkool Märjamaa rajoonis.
3. Kooli tolleaegses asukohas oli Vigala keskus, kuna seal asus peale kooli veel vallamaja, seltsimaja, kauplus, postiamtus, ümberringi aga asusid külad, kust lapsed koolis käisid, kaugemalt päritolevad ka õõbusid. Et Vigalas on võrdlemisi hea põllupinnas, siis on sealsed elanikud ka võrdlemisi jõukad talupidajad ja paljudel neist on ehitatud korralikud elumajad ja kõrvalhooned. Samuti olid kariloomad heal järjel,

PEM 1029
AV 24

Aaron et Michael Saïa

eriti hobused, sest Vigala mees hoolitseb eriti hästi just hobuste eest. Ja kui juba selline peremees oma sõiduhobusega teel oli, siis hoidku alt mujaltkandi mehed! Samuti on kogu Vigala maad läbi põiminud jõgedest, niiskust küllaldaselt; lina kasvab hästi.

Elanikud on üldiselt koolide ja hariduse pooldajad, seda näitab üldine koolikohustuse täitmine juba tol ajal, kus koolis käisid õpilased isegi 17-18 aasta vanuses, ja ühel aastal oli koolis isegi seitsmes klass vabatahtlikest õpilastest. Ka on Vigalas väga musikaalne rahvas, oli juba siis terve rida muusikamehi, rääkimata nüüdsest, mil juba Vigala noorte orkester on esinohal mitte ainult rajoonis, vaid isegi kogu vabariigis. Praegune orkestrijuht (Kes siinselt?) õppis tol ajal ise veel samas Pern kooli vanemais klassides, seus ta käesolleval ajal töötab muusikaõpetajana. Juba siis kasutati seltsimaja ühisa tihti pidude toimepanemiseks.

4. Kooli asukoht oli minule eelnimetatud asutuste keskel ja suure tee ääres; nüüd on seal lähedal ka randlejaam, mida siis ei olnud ja mille ümbrus näib aleviks kujunevat.

5. Kuskil kaugemal oli koolil ka mingisugune maaala, kuid kui palju seda oli, ei tea, kuna seda kasutas siis koolijuhataja.

6. Koolihoone oli puidust kahekordne palkehitus, viimistlemata väljast poolt, nelja korstnaga, kümne aknaga kummalgi korrusel all ja peal, samuti ka teisel majaküljel, - 40 aknat. külgedel. Alumisel korrusel asetsesid kahe õppejõu korterid ja õpilaste magamistoad, ülemisel aga klassiruumid, mõne vallalise õpetaja ja koolitegelja elamuruumid ja saali aset täitev ruum, milles aga tööõpetust III ja IV kl. Vaheseinana olid õppevahendite kapid. I ja II kl. olid omaette ruumides, III ja IV kl aga nimetatud saalis, eimeel aastal ühes, teistel aastatel lahus, V ja VI kl. koos ja VII kl. koolijuhataja ühes toas. Klasside vahel piki üle maja oli koridor, mida kasutati vahetundidel mängimiseks ja üldse vaba aja veetmiseks.

7. Koolihoone ehitamise aastat ei ole meeles, samuti ei tea ma, kelle kulul ehitus toimus tol ajal, järgmine uus hoone ehitati minu ülesande ajal või kulul ja sellest on ka enam-vähem kõik vajalikud ruumid olemas.

8. Koolipingid olid kahekohalised, nelja istmelised ja kaheistmelised, igas klassis olid ka õpetaja laud ja ümmargune laud. Tahvlid olid seinapealsed. Õppevahendeid oli väheviisi, muusikariistu ei olnud, kuid kooli raamatukogu oli; mida õpilased kasutasid lugemiseks.

9. Õppekursus kestis kuus õppeaastat.
1919/20. õ. a. oli koolis neli klassikomplekti;
I kl., II kl., III–IV kl. ja V–VI kl., õpetajaid aga oli
ainult kolm, koolijuhataja Madis Ertor,
õpetajad Hans Laagus ja Maria Peterson.
Õpilaste arv ulatus umbes 160. ni.
I kl. astuvailt õpilastelt ei nõutud eelteadmisi.
10. Õpilastelt nõuti enam-vähem kindlaid
teadmisi õppeainetes ja korralikku käitumist.
11. Ei mäleta enam õppeplaani ega
tundide arvu jne, kuna endal
olid eesti keele, aritm. ja joonistus-
tunnid, ka tööõpetus.
12. Kooli õppekeeleks oli eesti keel
kõigis õppeainetes.
13. Kas siis programme oli, ei tea, ja kui ehk
juhatajal oli, siis ei näinud seda õpetajad.
Õppetöö toimus õpikute sisu järele ja muis
aineis-joonistamine, käsitöö, kehaline kasvatus-
õpetaja äranägemisel. Käsitöö materjali muretses
aine õpetaja ise.
14. Õppetöö algas harilikult septembri kui
keskpaiku ja lõppes mai kui 20-nda
kuupäeva paiku. Talvine koolivaheaeg
oli umbes kaks nädalakse kestvusega-
22. dets. kuni 7. jaanuarini; kevadine vahe-
aeg sattus paarinädalane, märtsi
lõpul või aprillis.

15. Kooli tunniplaani koostas koolijuhataja õppenõukogu otsuse kohaselt, kinnitas selle Läänе Maavalitsus. Juhtivad põhimõtted juhatajal kindlasti olemas olema.
16. Õppetunnid algasid harilikult kella 9 ajal. ja lõppesid kella 14 või 15 ajal. Täpselt pole enam meeles, aga õppetunni kestvus oli umbes 50 min. ja vahetunnid vist 10 min. Lõunavahetund kestis harilikult 1 tunni. Tunde oli päevas oli 5 kuni 6 tundi. Õpilaste üldkogunemistel kommunisti ei toimunud.
17. Korrapidajaks vahetundidel, kella helistamiseks jne. oli harilikult üks õpilane V või VI klassist, kuna selles klassis oli kell helistamiseks ja seinakell aja näitamiseks. Üldiselt aga oli üldkorrapidajaks üks õpetajaist terve nädala kestel, ka õhtustel õppimisaegadel, ja üldse õpilaste koolisviibimise aegadel, s.o. õpil. kommunikuset tõusmisest kuni õhtuse magamaminekuni; kordamööda.
18. Klassijuhatajad olid samuti määratud. Igal õpetajal oli üks klassikomplekt juhatada ja tal tuli lahendada kõik ette tulevad juhtumised omas klassis, samuti alalises ühenduses olla oma klassi õpilaste vanematega.

19. Ei mäleta, et oleks olnud mingeid õpilasringe või nende tegevust. Toimusid
20. ainult kooliõpetajate klassiõhtud kevadel, millest võtsid osa kõik õpetajad ja õpetajad. teeõhtu näol. Klassiruumis ja ka kooli lõpetamine toimus jäärangate hinnete alusel, eksame ei toimunud. Tunnistused anti käte viimasel koolipäeval saalis kõigi õpilaste üldkogunemisel koolijuhataja poolt vastava sõnavõtuga.
21. Karistusabinõudena esineid seismine oma pingi juures, nurgas ja mõnikord ka koridoris, ka kinnijätmine pärast õppetunde. Kanget suurem osa õpilastest aga olid ise head distsipliini pooldajad ja ei astunud üle antud korraldustest, ei lahkunud ka kohalt, kuhu neid oli ehk karistuseks seisma jäetud, ilma loata, kuigi tuli ette mõnikord, et õpetaja-karistaja oli noorem karistatavast õpilasest. Rahva hulgas Vigala ümbruses liikusid ütlused, et Vigala mehed olevat kanged mehed ja veel kangemad oma õiguste nõudmises. Et see nii oli, näitas juba 1905. aasta oma sündmustega. Ja nii see tegelikult ka oli, sest ka õpilased olid oma õiguste eest valjas kui vaja, ja ka õiglaselt, mitte ükskohtuselt. Mäletan juhust, kus üks V kl. õpilane,

juba suur poiss kord, arvates, et õpetaja, -see õpetaja olin mina - on tema peale midagi. Tema klassijuhataja'le kaebamud, nii et teda karistati, hakkas klassis õpetunni ajal selle õpetajaga väikesel viisil kiusu ajama. Kui aga teised õpilased selgitasid talle ära vastupidist, oli poisil esimeses töös kohe esimesi võimalusi, s.o. järgmisel vahetunnil mind üles otsida ja oma kiusuajamist vabandada ja andeks palunda. Ja ometi tuli sel õpilasel aasta hiljem koolist lahkuda välja heidetuna. Samal kevad esines sünnimelja õpilase väljaheitmine õppenõukogu otsusel. Üks neist tekitas õnnetusjuhtumi koolivaheajal kodus püssiga mängimisel, teisi kutsus kiusuajamisele ühe vastu ühe noorema õpetaja ebaõiglane suhtumine neisse, kes siis nõudis väljaheitmist, kuna tal oli raskusi nendega töötamisel. Muid lahkhelisid ei olnud. Õpilased olid üldse õpetajate suhtes väga abivalmis ja vastutulelikud. Eriti sain mina seda tunda, kui haigestumise korral mind arsti juurde viidi, muidugi hobusega, ja vanemate õpilaste abil, mis oli üsna kaugel koolist. kuidas minu haigestumisel difteriit, arsti koodust mitte leides otsiti külast üles üks sõjavalis veterinar Tõõtsamm

mees ja toodi kohale süstimist toimetama.
jne; jne; jne.

22. 1920/21. õ.a. õpilaste üldarvu kohta ei ole täpseid andmeid, aga see oli umbes paarisaja ümber. Õpetajaid oli aga rohkem kui eelmisel aastal - Nüüd oli neid viis, juhataja Madis Ester ja õpetajad Hans Laagus, Alma Adler, Marie Grossfeldt ja Maria Peterson, neist Adler ja Grossfeldt noored, esimest aastat ametis. 1921/22. õ.a. oli õpilaste arv 184., neist I kl.-35 õp.; II kl.-41.; III kl.-48.; IV kl.-27; V kl.-22.; VI kl.-11.

Õpetajaid oli kuus, juhataja Madis Reinthal, -(nüüd surnud) õpetajad Madis Ester, Hans Laagus, Maria Peterson, Jaan Tisop, Alma Reindorf. (Ester, Tisop, Reinthal surnud). Õpilasi oli koolis kogu tollealgset Võigala vallast ja kaugemaltki, näiteks Teenuselt. Külade arvu ei mäleta. Peaaegu kõik olid talupidajate lapsed. Õpetajate lapsi polnud, kuna peale ühe olid kõik õpetajad vallalised.

23. Maja alumisel korrusel asetsesid õpilaste magamis-, söögi- ja pesuruumid, Magamistubades - üks poistele, teine tüdarlastele - olid ainult õpilaste voodid, igaühel kodust kaasa toodud, kooli poolt voodeid ei olnud. Söögiruumis oli suurem laud söögialgadens ja mõni pink. Õpilased töid kodudest kaasa nädalase toidumoona, millejärele nad ise valvasid, koolis ei olnud sisse seatud

toidu keetmist või valmistamist ja kui mõni õpilane soovis keeka, pidi ta seda ise tegema. Harilikult söödi rõõmu toitu. Hommikuti kella 7 ajal ärgatas õpilasi koolitemnja. Õppetundideks ettevalmistamine toimus õhtupoolikul umbes kella 17-21 ni. vahetunnidega. Vaba aeg oli õppetundidele lõpust kuni õhtuse õppimiseni, mille õpilased kasutasid ühismängudeks korrapidaja õpetaja juuresolekul. Kella 10-st õhtul kuni kella 7-ni oli majas vaikus-magamisaeg. Õppimine toimus harilikult ühes suures klassiruumis korrapidaja õpetaja juuresolekul. Õõbimisvõimalusi kasutas keskmiselt 100-120 õpilast. Köristajaks-puhastajaks oli ainult üks meeskoolitemnja, kes korraldas majas väiksi õpilaste jaoks ruumivad ruumid, küttis ahjud, kandis vee jne; kokka ja kasvatajat ei olnud.

24. VI kl. lõpetajad võisid edasi õppida keskkoolis, ja osa õpilasi siiraussei edasi õppima kas keskkooli, õpetajate seminari või mujale ja mõni tolleaegseist õpilasist töötasid hiljem ise õpetajana samas koolis või mujal. Suurem osa neist jäi aga koolupereemeeste-perenaisteks.

25. Nagu eespool öeldud, oli koolis 1919/20. õ. a. ainult kolm õppejõudu, järgmisel 1920/21. õ. a. viis ja 1921/22. õ. a. kuus, kõik rahvuselt eestlased, nimed eespool antud. Millist ainet keegi neist õpetas, pole enam meeles peale vaheaja tõttu, samuti. Tundide arvu aineid. Neis puudub haridusest, siis üks oli gümnaasiumi haridusega, A. Adler teine õpetajate seminari lõpetanud - M. Grossfeldt, kolmas pedagoogilised kursused pärast kihelkonna kooli - M. Peterson. Teiste haridust pole teada. Õpetajad määras ametisse Haridusosakond, Lääne Maakonnavalitsuses, kuna tol ajal oli õpetajaist esialgu suur puudus. Kõrvalkohustusi või ametid neil polnud.

26. Vallandamisi ja karistusi selle aja kestel ei esinenud. Oli küll juhataja vahetus, kuid see toimus viisakokkuleppel.

27. Õpetajate töötasu suurust ei mäleta, puhkeaeg kestis kogu suvevaheaja. Korter, küte, valgustus oli vallavalitsuse poolt. Korterid olid koolimajas, vallalistel õpetajatel ühetoalised, teistel suuremad, ka juhatajal.

28. Juhataja kasutas koolimaad, kahel meesõpetajal oli kodune talupidamine, teistel ei olnud maad kasutamiseks.

29. Seltskondliku tegevuse osas korraldati vahetevahel näitemänge, millest võtsid osa kõik õpetajad vajaduse järele.

30. 1919., 1920. ja 1921. a. suvel korraldati Haapsalus pedagoogilised kursused õpetajaile, millest võtsid osa kolm õpetajat. Õpetaja kutse saamiseks.

31. 1919/20. ja 1920/21. õ. a. oli koolijuhatajaks Madis Ester, 1921/22. õ. a. Madis Reinthal. Muud täiendavaid ja muid andmeid ei ole.
Koolitegija sai samuti korteri, kütte ja valgustuse koolimajas, maad ei olnud, suvel tuli koolimaja korras hoida, maja tuulutada jne.

32. Õppenõukogusse kuulusid kõik õpetajad, kes arutasid õppetöösse ja õpilastesse puutuvaid küsimusi. Konflikte polnud märgata.

33. Õppe- ja kasvatustöö osas kuulus kool Läänemaa koolivalitsuse allumusse, kust tulid koolisse puutuvad korraldused ja arvandeid, millised esitati samale Maakoolivalitsusele. Arvandeid koostas koolijuhataja ja õpetajail polnud teada selle kohta.

34. Kooli inspekteeris koolinõunik korra õppeaasta kestel. Inspekteerimise tulemused arvaldas koolinõunik õpetajate ühisel koosviibimisel ja andis samas ka vajalikke juhtnööre ja selgitusi, kus vaja. Lahkarvamusi ei olnud ja korraldused täideti nõuete kohaselt; need polnud tol ajal kuigi keerulised, oli ju sõjajärgne aeg ja polnud jõutud veel koostada kindlamaid töökavasid.

35. Kooli majanduslik ülalpidaja oli Viigala vallavalitsus-vald, kes kandis majanduslikud kulud kütte, valgustuse, remondi, õpetajate korterite jne osas. Õpetajate palgad maksti riist maakomast; vallavalitsus kandis igas oma kord.

36. Eelarve koostas koolijuhataja koos valitsuse juures, õpetajad pidasid sellest teadlikud, samuti summa suuruses mitte.

37. Õppemaksu ei olnud, kool oli tasuta.

38. Lastevanemate koosolekuid korraldati, kuid hoolekogu tegevust ei mäleta, kuid kelgi kooli ja vallavalitsuse sidepidajaks pidi ikkagi olema. Koolile vastutöötamist ei olnud, kuna kõik poolelaid kooli ja üldist haridust, s.o püüdsid koolile igati kaasa aidata ja suhtusid koolisse hästi.

40. Koolikohustust täideti võrdlemisi korralikult, ainult üksikjuhtumeil esines vastupidist. Järelvalvet teostas vallavalitsus.

41 polnud veel kindlaks määratud sundusliku kooliaastaid rohkem kui IV kl, siis oli väljalangevus suurem peale IV klassi lõpetamist nehvemate õpilaste osas.

41. Pärastises elus on endiste õpetajaametis valinud neli, silmapaistvam neist on praegune Pernu kooli muusikaõpetaja Mihkel Saia. Osa on asunud elama mõnesse linna. (Suurma läbi on läbinud neliest õpilasperest viiskümmend inimest.).

43. Mis puutub revolutsioonilisse tegevusse, siis annab selle kohta selge ülevaate vastav raamat M. Kitsami koostatud 1905. aasta Läänemaal. Veebruari- ja Okt. revolutsiooni kohta, samuti Saksa okupatsiooni aja kohta 1918. a. ei ole mul andmeid, kuna siirdusin siinna hiljem - 1919. a. sügisel ja lahkusin sealt 1922. a. sügisel.

3. novembril 1960. a.

M. Pärnasalu.